

UP ARCHITECTS
אורי פדן אדריכלים
ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
www.uparchitects.design

עורך תיק התיעוד:
ליאורה דרייפוס
משדד אורי פדן אדריכלים

בית הכנסת שא נס באר יעקב

תיק תיעוד
יולי 2021

רקע ליסוד המושבה החקלאית, באר יעקב

סיפור הקמתה של המושבה החקלאית באר יעקב. אדמות באר יעקב נקראו ואדי למון או ביר סלים על שם הכפר הערבי הסמוך מדרום.

בימי קדם עברה כאן "דרך היס" או בשמה הרומי "ויה מאריס". דרך שנמשכה לאורך הארץ מצפון דרומה. במשך מאות שנים היה המקום שומם, למעט צבאות שונים שעברו בסביבה ובדואים משבט סתריה והם אלה שנתנו לו את השם ואדי למון.

לקראת סוף המאה ה-19 עלתה ההתעניינות והחשיבות באזור זה. הכומר הגרמני הלותרני, לודביג שנלר הגיע בשנת 1875 לסביבה, בחן את השטחים העצומים של אדמת הבור.

זמן רב השתדל לרכוש את השטח, אך הדבר לא עלה בידו בשל התנגדות עקרונית של עיריית רמלה. בשנת 1889 הצליח שנלר לחכור מהתורכים שטח של 10,000 דונם לתקופה של 40 שנה, והקים שם בית ספר חקלאי- שלוחה של בית היתומים בירושלים.

על אדמה זו החלו נסיונות לגידול חקלאי ראשון. זית, תאנה, גפן ובניהם שיחי צבר, נגבולות בלתי עבירים.

התליך רכישת הקרקעות לבאר יעקב.

ב-1905 ביקשו הגרמנים את התערבותה של שגרירותם בקונסטנטינופול, כדי שזו תלחץ בגדון על הממשל התורכי. הדבר נודע לאברהם ענתבי, מחשובי המנהיגים והעסקנים בישוב היהודי בארץ ישראל בתחילת המאה ה-20. ואשר שימש נציג יק"א ונציב המושבות. ענתבי ידע שאם תילאץ עיריית רמלה למכור את השטח, הרי באורח חוקי היא תוכל לעשות זאת רק באמצעות מכירה פומבית. מכאן, הסיק כי נפתח פתח לרכישה גם בידי יהודים. גאולה הייתה חברה שהוקמה בשנת 1904 למטרת רכישת קרקעות בארץ ישראל באמצע שנת 1905 הודיע ענתבי על אפשרות זו ישירות לחברת "גאולה" ברוסיה, וזו ביקשה מאייזנברג לערוך סקר במקום, לבדוק את טיב הקרקע, אפשרויות ניצולה ושוויה, וכל זה בסודי סודות שלא יודע לגרמנים. ביוני 1905 בוצע הסקר על ידי אייזנברג, והוא מצא כי עומק המים מגיע ל-25-20 מ' במקום יש בארות, המקום גבוה יחסית והאקלים נוח, אין מחלות, המטעים מצליחים, ובכללם פרסד תפוזים בן 60 דונם. אייזנברג העריך את שווי האדמה ב-20 פר' לדונם, ויחד עם הבניינים, הבארות והנטיעות כ-33 פר'.

בראשה. אגודה זו, שהייתה אחד ממפעליה של "ועדה הארץ ישראלית", שאפה שכל יהודי בעולם ירכוש בארץ ישראל חלקת אדמה נטועה בגודל של דונם אחד, ופירותיה של אותה חלקה יישלחו לביתו כל שנה. השטח בארץ ישראל יעובד בידי איכרים או פועלים שיחכרו אותה, ובמותו של הרוכש תעבור הקרקע לרוכש האגודה, וזו תנצל את ההכנסות ממנה לצרכים לאומיים. דיזנגוף נענה מיד לבקשה והודיע לווארבורג, כי הפסיק כל מגע עם רוכשים פוטנציאליים, אף הודיע לכל מי שגרשם לרכישה שכל השטח נמכר לווארבורג. אך בסוף דצמבר הודיע לווארבורג, כי מהיעדר אמצעים לא יוכל לרכוש את השטח.

תחילת ינואר 1907 שלח הארונסון לווארבורג דין וחשבון מפורט, שבו סיכם את הערכותיו על ביר סאליס. הדין וחשבון מבטא התנגדות חריפה ביותר לרכישה:

"... בביר סאליס ישנו אוסף של נציגי חולות צחיחים מדבריים ורזים... מזה שנים רבות אני בדעה מנוגדת בענין הערכת אדמות עם אוסישקין והאדונים של אפ"ק וגאולה. דיברו בנוכחותי על העמיד המהיר והנהדר השמור לחפציבה, כפר סבא, ביר סאליס וגבעות חול דומות אחרות והתפארו במיקום הגיאוגרפי והאסטטרטיגי. אינני רואה בעצמי אלא חול צחיח ודל שלא שווה שום תשומת לב. בשבילי הסיבה המרכזית והבסיסית להחליט על קניית אדמה לעיבוד נשארת אך ורק האיכות הטובה של האדמה... אני מתנגד לקניה זו. משתמים בכך לדעתי את הענין הערבי, מעלים למחירים גבוהים את האדמות הבינוניות הנמצאות בידיים ערביות והכסף שאנו מוציאים על כך מאפשר לערבים לשפר את האדמות הטובות שלהם שאותן אנו מזניחים. יוצא מכך שהאדמות הטובות נעשות יותר ויותר בלתי ניתנות להשגה... במצב הדברים הנוכחי יש לקחת בחשבון את ביר סאליס רק כאשר אפשר לרוכשה בפרוטות... אני ברצון מסכים שאפילו בחולות של ביר סאליס, על ידי מאמץ מתמיד אפשר למצוא תמורה. אבל האם נובל לעשות זאת? האם יש לנו את הגורם האנושי של המתיישבים שיהיה מוכן לעשות זאת? האם לא מציעים לנו מספיק אדמות פוריות באופן טבעי ללא מאמץ לשפרן, היכן שההצלחה מובטחת ובאופן קל יחסית, גם אם צריך לשלם יותר מהחול הזה? האם זה לא בכל זאת עסק יותר טוב גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה לאומית?... שני דברים חזקים דחפו לקניה של ביר סאליס: הקירבה לעיר רמלה- אך הרי לא חסרות אדמות טובות בסביבות יפו ורמלה ואינני מבין מדוע צריך לרכוש אדמות גרוועות או אם אתה רוצה בינוניות. שנית, הנקודה הייתה לנצל ולהתגבר על הגרמנים- אני מוכרח להודות שאני חסר לגמרי את החוש הפוליטי הזה. אני גם לא יכול להבין מדוע אנו צריכים להתמודד עם הגרמנים בכל מחיר אם אנו יכולים לפעול כמה שאנחנו רוצים מבלי לקומם נגדינו את העוינות של אנשים כאלה... היה יותר רצוי לו נכנסנו למלחמה נגד הרכישה של הגרמנים בעמק יזרעאל... זה כמעט שלוש שנים שאני המלצתי על קניה זו לפני אפ"ק יחד עם אדמות הנדרות אחרות..."

בקיץ 1906 קיבל סניף "גאולה" בארץ החלטה עקרונית, שלפיה אם יציע השטח למכירה תשתדל "גאולה" לרכשו. הנימוק להחלטה זו היה, שהשטח נמצא במרכז המושבות, קרוב ליפו ורמלה, ורכישתו יחד עם רכישת השטחים הנוספים של עיריית רמלה שמצפון לרחובות- תביא לאיחוד רחובות, ואדי חנין ורמלה. הדבר יביא לגידול האלמנט היהודי באזור, ואז יש לצפות גם שהעיר רמלה, תאוכלס במתיישבים יהודים רבים. ההערכה הייתה שבני רחובות הם שירכשו את רוב השטח בביר סאליס. ואמנם במחצית השנייה של 1906 קיבלה עיריית רמלה מקונסטנטינופול להציע את השטח למכירה פומבית. כיוון שלגאולה כבר היו בסמוך שטחים, שרכשה זמן קצר קודם לכן מעיריית רמלה, הייתה לה עדיפות על מתחרים אחרים, מתוקף חוק בר מצרא'. אבל גם לגרמנים היו זכויות מועדפות, בתוקף העובדה ששימשו חוכרים זה 16 שנה. היה ברור אפוא, שעיקר ההתמודדות תהיה בין גאולה לגרמנים. באוקטובר 1906 אמורה הייתה להתקיים המכירה הפומבית.

כדי למנוע עליית מחירים כתוצאה מן התחרות הגיעה "גאולה", באמצעות ענתבי, להסכם עם בנו של שנלר ועם הקונסול הגרמני בירושלים. לפי הסכם זה כאילו מותרת "גאולה" על השתתפותה במכירה הפומבית, והגרמנים יציעו לתורכים מחיר שלא יעלה על 28 פר' לדונם. הקרקע שתירכש תרשם בדרך זו : 4000 דונם על שם בנו של שנלר, ו-2000 דונם על שם וארבורג בשביל גאולה. מאחר ששני האישים הנ"ל הם נתינים גרמנים ואת שניהם מייצג הקונסול הגרמני, סבורים היו שהמכירה תתבצע בקלות ולא תעורר חשד. ואמנם כך היה. ההסכם יצא לפועל, ובסוף אוקטובר נתקבל קושאן על שם וארבורג על 2.051 דונם. וארבורג עצמו העביר אח"כ החתיבות שלפיה הקרקע אינה שלו אלא של גאולה. אמנם באותה תקופה היו ההוראות שאין לרשום קרקעות על שם נתינים זרים, אך בהשתדלות הקונסול הגרמני ואפ"ק נתממשה החוכנית.

בתום הרכישה קבעה "גאולה" את מחיר הקרקע למכירה ב-35 פר' לדונם. מאחר שבני רחובות כבר רכשו קרקעות מ"גאולה", הציע דיזנגוף את השטח לבני ראשון לציון, בתקווה שהם ירכשו בכספי העקירה. ואמנם נרשמו מס' מועמדים לקנייה. אולם בינתיים הודיע וארבורג לדיזנגוף, כי הוא מבקש שכל הקרקע תמכר לו בשביל "אגודת מטעים פלשתינא", שוארבורג עמד

<p>אורי פדן אדריכלים UP ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design</p> <p>12 0404 TA, ST TL, AMY 20 10710208 05 497231043397 05 581043887</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 18</p>	<p>פרק 3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>בית הכנסת שא נס באר יעקב</p> <p>יולי 2021</p>	
--	---	---------------------------	---	---	--

רקע ליסוד באר יעקב

עם החלטתו של וארבורג שלא לרכוש את השטח ועם סיום פרשת הדין וחשבון של אהרונסון, החלה "גאולה" לחפש רוכשים אחרים לקניית השטח. בני המושבות הסמוכות, שהיה ניתן לראות בהם רוכשים פוטנציאליים, לא גילו עניין ברכישה.

הפתרון למכירת ביר סאלים נמצא רק ביולי 1907. הוועד האודיסאי קיבל את הצעת המשותפת של באו כוחו בארץ, ד"ר חיסין ושל דיזנגוף, ואשר לפיה ירכוש הוועד את השטח וימכרו לקבוצת יהודים מקוקוז ופועלים מבני העלייה השנייה, לשם הקמת מושבת פועלים. תנאי לדבר, שהמתיישבים ישלמו לגאולה 25% מערך הקרקע במזומן, ואילו הוועד האודיסאי ישלם היתרה במשך 3 שנים בריבית של 6%. המתיישבים עצמם ישלמו את היתרת חובם לוועד האודיסאי במשך 10 שנים בריבית של 2%. מחיר המכירה נקבע ל-35 פר' לדונם.

קבלת ההצעה על ידי הוועד האודיסאי, אף על פי שהדבר היה כרוך בהוצאות כבדות בשבילו, מקורה ברצונו של הוועד להוכיח כי התיישבות רחבה אפשרית רק אם יהיה קיים מוסד המסוגל להלוות למתיישבים לצורך רכישת קרקע, שההחזר שלה ינתנו במשך תקופה ארוכה. כך רצה הוועד להוכיח את חשיבותו ונחיצותו של הבנק לאשראי אגרארי. מסיבה זו, וכדי לסייע לוועד האודיסאי להוציא לפועל את הניסיון הראשון בהקמת יישובים המבוססים על אשראי, הסכימה "גאולה" למכור את ביר סאלים בתשלומים במשך 3 שנים. "גאולה" ראתה אפוא במכירת ביר סאלים עובדה בעלת משמעות ציבורית וחברתית:

"...פה לא חשובים רווחים סובייקטיביים, חשוב עצם הניסיון והדוגמה שלפיה יוכלו מוסדותינו לפעול להבא... דווקא מפני שזהו הניסיון הראשון עלינו רובצת האחריות לסדר ענין זה כך שהמוסדות האחרים יוכלו לנהוג לפי הדוגמה הזאת בלי חשש..."

אפשר גם שרצונה של "גאולה" לזרז את מכירת השטח, לאחר שלא נמצאו לוקונים במשך 10 חודשים, לא מבני הארץ ולא מהעולים החדשים ולא מבני חוצלארץ סייעה לנכונותה למכור את השטח בתשלומים ל-3 שנים. לקראת סוף שנת 1907 נתמחו החוזים בין "גאולה" לוועד האודיסאי ובין הוועד למתיישבים.

Liste des Colons de Bir-Salem

N°	Noms	Nombre de familles	Nombre de cultivateurs	Nombre de bœufs	Profession	Value de la maison et terrain
1	M. Maoum	5	50	50	Moussaoui	
2	J. Ben-Said	3	50	20	Moussaoui	
3	J. Ben-Said	6	150	-	agriculteur	
4	J. Lieberhoff	2	100	50	ouvriers agricoles	6000
5	J. Mendel	4	100	65	Moussaoui	100
6	M. Friedl	1	50	-	ouvriers agricoles	
7	M. Guelak	2	100	50	-	
8	L. Hidel	1	100	50	-	100
9	M. Ben-Saba	5	150	20	-	1000
10	M. Kabanai	1	50	25	botaniste	
11	J. Ben-Say	1	50	-	-	500
12	J. Saïg	1	50	50	colon agricole	100
13	J. Herzog	3	50	-	agriculteur	500
14	M. Sussmann	2	100	40	Moussaoui	
15	Robbin J. Ghani	6	200	50	Robbin	200
16	J. Alkay	4	50	40	ouvriers agricoles	900
17	M. Saba	1	50	40	-	
18	B. Selbachman	1	50	40	-	200
19	B. Propoyost	1	50	-	cultivateur	
20	Simon Tor	5	100	20	professeur	
21	Ben David	4	100	-	agriculteur	500
22	J. Ben Joseph	6	100	40	-	5000
23	B. Saba	5	60	60	-	500
24	M. Goria	1	50	-	ouvriers agricoles	
		71	1960	700		2500

מתוך מסמך הסכם הרכישה: רשימת הרוכשים.

Note la petite colonie Bir-Salem

Fondée le 3 Novembre 1907, cette petite colonie est composée de 24 colons qui possèdent une superficie de 2040 douamma, dont 707 sont déjà plantés; 13 petites maisons mises en bois sont déjà construites sur le terrain de la colonie, les autres sont bâties après la pluie.

Les colons sont tous des artisans, des agriculteurs ou des ouvriers agricoles. D'entre eux, sont des Israélites du Caucase, où ils se sont occupés tous de viticulture. Quelques uns ont déjà introduit les espérances caennaises qu'ils ont plantés à Bir-Salem. Sur le terrain non planté encore ils font la pomme de terre, les légumes et du pastèques. Le terrain leur a été donné par la Haganou-zion d'Odessa à la condition qu'ils payent 25% du montant immédiatement et le reste dans le courant de 10 ans.

Voici les sommes que les colons ont dépensées même à leur établissement à Bir-Salem.

Terrain — 25% de la valeur 17750^f
 Différencement et plantation 20000^f
 Maisons et bétail — 2375^f
 Creusage du puits à 5m. de profondeur 5000^f
 Total 51125^f

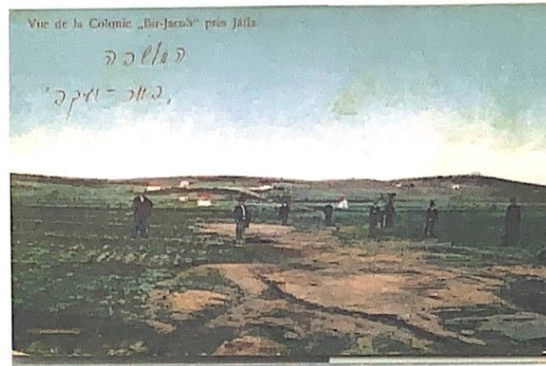
C'est ainsi que ces braves ouvriers ont tout fait pour s'établir eux-mêmes sans avoir recours à personne.

J.15/12/3

הסכם רכישת הקרקעות בביר סלים, 3 בנובמבר 1907. תהליך סבוק ופתלתל מגיע לסימו. חודש לאחר מכן, נוסדת באר יעקב.

<p>UP ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design</p>	<p>עורך תיק התיעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 19</p>	<p>פרק 3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>בית הכנסת שא נס באר יעקב יולי 2021</p>	
--	---	-----------------------------	---	---	---

יסוד ישוב חדש

הרב יעקב יצחקי, מנהיגה של קבוצת המיסדים של באר יעקב.

1846-1917. הרב יעקב יצחקי היה מנהיגה הרוחני של הקהילה הקוקית בעיר דרבנט. הוא פנה לאגודת חובבי ציון בבקשה להתישב בארץ ולהקים בה ישוב חקלאי.

השם 'באר יעקב'

היישוב נשא את השם הערבי 'ואדי לימון' עד להחלטה לשנות את השם לשם עברי.

אסיפות רבות התקיימו לדיון על שם המושבה. הועלו שתי הצעות, קבוצה אחת דרשה בשם "באר שלום" לכבוד גילוי הבאר במושבה. והקבוצה השנייה הציעה את השם "באר יעקב" לכבוד גילוי הבאר ולכבוד הרב יעקב יצחקי, מנהיגה של קבוצת המתיישבים.

2000 דונם חילקה גאולה ל-40 חלקים בני 50 דונם כל אחד, ובמקום התיישבו 25 מתיישבים. 7 מן המתיישבים עלו מקווקז, 1 מפרס ו-17 מרוסיה, מפועלי העלייה השנייה. פרט לפרצליה, שנעשתה על ידי גאולה, שאר פעולות פיתוח השטח, התשתית והקמת המושבה נעשו ומומנו על ידי הוועד האודיסאי והמתיישבים. סך כל רווחיה של גאולה ברכישה זו היה אמור להגיע ל-19%, אם כי שלושת רבעי הפדיון נקבעו בחלומים לשלוש שנים. בתאריך ה-3.12.1907 נערכה חגיגת ייסוד המושבה, שקיבלה את השם באר יעקב.

כך כתב האגרונום וילקנסקי, שתמך ברכישה באוקטובר 1909:

"... גם על "עירמת החול" שבבאר יעקב שהיו כבר לרבים למשל ושנינה, אפשר בלי הוצאות מרובות ועבודה יתירה לרקום ריקמת חומוס (לצורך טיוב הקרקע). לא תמיד עומד בשורה הראשונה סוג הקרקע אותו אפשר תמיד לטייב, גם להפוך את סגולותיו. יש והעיקר הוא מצב המקום שהוא אינו משתנה, אם קרוב הוא לשוק המקומי ומחובר לרשת דרכים, ובאר יעקב הקרובה ליפו נמצאת איפוא בתנאים טובים... בניגוד לאהרונסון, אשר בשבילו "...הסיבה המרכזית והבסיסית להחליט על קניית אדמה לעיבוד נשאר אך ורק האיכות הטובה של האדמה...", הביאו דיוניה של גאולה בחשבון אם לרכוש או לא לרכוש שטח מסוים מגוון של שיקולים, חוך הדגשת תכונות המיקום ותכונות האתר של השטח המוצע. אהרונסון, כפי שאינו התעלם לחלוטין מתכונות המיקום..."

יסוד באר יעקב

בכתבה בעיתון "הפועל הצעיר" שכותרתה "יישובנו החדש" מיום ה-29.7.1909 סופר על היישוב החדש באר יעקב: "יחד עם התייסדות "עין גנים" נוסדה גם המושבה הקטנה "באר יעקב" בעזרת "גאולה" וחז"צ. שטח אדמה של 2039 דונם נחלק ל-40 חלקים בשביל 26, כעת נמצא שם 25 משפחה אשכנזים וגורז'ים... כל חלק הוא 50 ד', מזה 41.5 ד' לנטיעות, 8.5 ד' מגרש לבית ולירקות וזריעות שונות ע"י השקאה מלאכותית. במשך השנה האחרונה לא נראו כל שינויים לטובה בהתפתחות המושבה: מס' המתיישבים לא רק שלא גדל כי אם להיפך עוד קטן, בניינים חדשים לא נבנו, אותן תקוות שתלו בבאר יעקב לא נמלאו גם אחר שנגמרה הבאר... לבעלי נחלאות בבאר יעקב אין כמעט כל שום הכנסה מאדמתם ובמשך 4-5 שנים יצטרכו להשקיע עוד הרבה כסף... קשה לקוות כי בתנאים הנוכחים תתפתח באר יעקב למושבה, אף כי יש בה צדדים חיוביים: בין היתר נמצאת כחצי שעה מרמלה... היא נמצאת שלושת רבעי שעה מראשון לציון... גם הזווג של שני האלמנטים: האשכנזים והגורז'ים לא עלה יפה. לעיתים קרובות יש סכסוכים ביניהם ואיש אינו מבין את שפת רעהו, לגורז'ים יש ז'רגון שלהם, שהוא בלתי מובן לנו, את הז'רגון שלנו ועברית הם לא מבינים... עתידה של באר יעקב היא לא בידי המתנחלים כי אם בידי העסקנים שלנו והחברות המתעסקות ביישוב הארץ. בתנאים הנוכחים היא יכלה למלאות על יד ראשון לציון את תפקיד של כפר סבא על יד פתח תקווה..."

<p>אורי פדן אדריכלים UP ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design 12 04674 TAL, ST TL, AVIV, ZIP 10751328 TS +972 3 1243587 FAX 092243587</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 20</p>	<p>פרק 3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>בית הכנסת שא נט באר יעקב יולי 2021</p>	
--	--	--------------------	----------------------------------	---	--

ראשית ימיה של באר יעקב

באר יעקב נוסדה בדצמבר 1907. בנר שלישי של חנוכה, התקיימה האסיפה המייסדת בהשתתפותם של מאיר דיזינגוף, יו"ר חברת "גאולה" ד"ר חיסין ושינקין, נציגי חובבי ציון. הקבוצה המייסדת מנתה 8 משפחות שעלו מקוקז והשאר צעירים, אנשי העליה השנייה שהגיעו מרוסיה ובניהם זאב גניס. סך הכל מנתה הקבוצה 71 איש.

תמונת המייסדים, 1908

שורה עליונה מימין:
מרדכי מזובר, פרידה חיים, קרנדל משה,
יצחק לובימוב, ברוך זהבי, גבריאל אביוב, בת שבע אביוב, אסתר אביוב.

שורה שנייה, מימין:
יוסף בן עמי, יחזקאל בן יעקב, זאב גניס, מיכאל בן מנחם, מנחם אביוב,
אורה בת מנחם, נחום זבלוק, מרדכי כהנסקי, יוסף זוסמן, יצחק זוסמן,
יהודית אביוב.

שורה שלישית, מימין:
טובה כהנסקי, ציפורה אביוב, עדנה כהנסקי, יונה זוסמן, עדנה זוסמן, יוסף
(חוצב אבנים)

שורה תחתונה, מימין:
ישראל זייגר, סמי זייגר, רחל רפורפורט-זהבי, שרה ז'בלוק, אנוסה
לובימוב.

קבוצת המייסדים הורכבה משתי קבוצות בעלי רקע שונה: קבוצת יהודים שעלתה מקוקז וקבוצת אנשי העליה השנייה שעלו מרוסיה. קבוצת עולים מהרי הקוקז ובעיקר מדרבנט. הם נקראו "יהודים הרריים" או "טטים". שפתם הייתה "טטית", ניב מעורב של פרסית, טורקית ועברית. יהודה דוד כותב בספרו "באר יעקב, 100 שנות התישבות: "הטטים הם בני עדה גאה, זקופי קומה ועזי נפש. הם היו פרשים מעולים, לובשי תלבושת קוקזית חובשי כובעים שעירים, וחוגרי חרבות למותניהם. הם היו תושבי הרים מובהקים, עבדו בשדות ובמטעים". לעולים מקוקז הצטרפו צעירים, אנשי העליה השנייה שבאו מרקע עירוני, יחידים שעלו מתוך רקע של ההתעוררות החברתית ברוסיה, תנועת ההשכלה, והפרעות שהביאו אותם לפעול באירגונים ציוניים. היו בהם אינדבדואליסטים עם מרד נעורים, חלקם בעלי השכלה רחבה. הם עלו לארץ חדורי אידאליים אך היו צריכים להסתגל לעבודה פיזית בתנאי אקלים קשים.

"ביחד נוצר טיפוס של איכר גאה העומד איתן על אדמתו ושומר בקנאות על אופיה החקלאי והכפרי של המושבה באר יעקב." (יהודה דוד, 100 שנות התישבות)

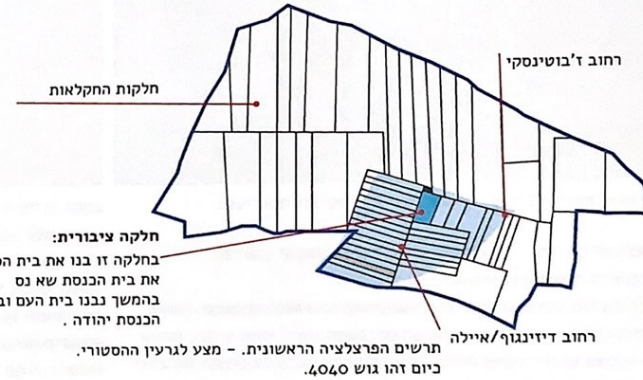
<p>UP ARCHITECTS אורי פדן אדריכלים ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design 125-HERA TAL ST TEL AVIV ZIP 107013208 TEL: +9723 5243387 FAX: 053245387</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 21</p>	<p>פרק 3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>בית הכנסת שא נס באר יעקב יולי 2021</p>	
---	--	-----------------------------	---	---	--

3.1 ארקע הסטורי: באר יעקב

ראשית ימיה של באר יעקב

ראשית הגרעין ההיסטורי:

את הפרצלציה הראשונה וחלוקת השטחים למתיישבים הראשונים עשתה חברה גאולה בעצמה. את 2000 הדונם שרכשה חילקה ל-40 חלקים בני 50 דונם. מתוך 50 הדונמים 41.5 ד' יועדו לנטיעות ו-8.5 הדונם הנותרים יועדו לבית, ירקות וזרענות שונות ע"י השקיה מלאכותית. אופי החלקות היה צר ומוארך כך שבחזית החלקה יתוכנן הבית ומאחור משקי העזר ומבני העזר הפרטיים.

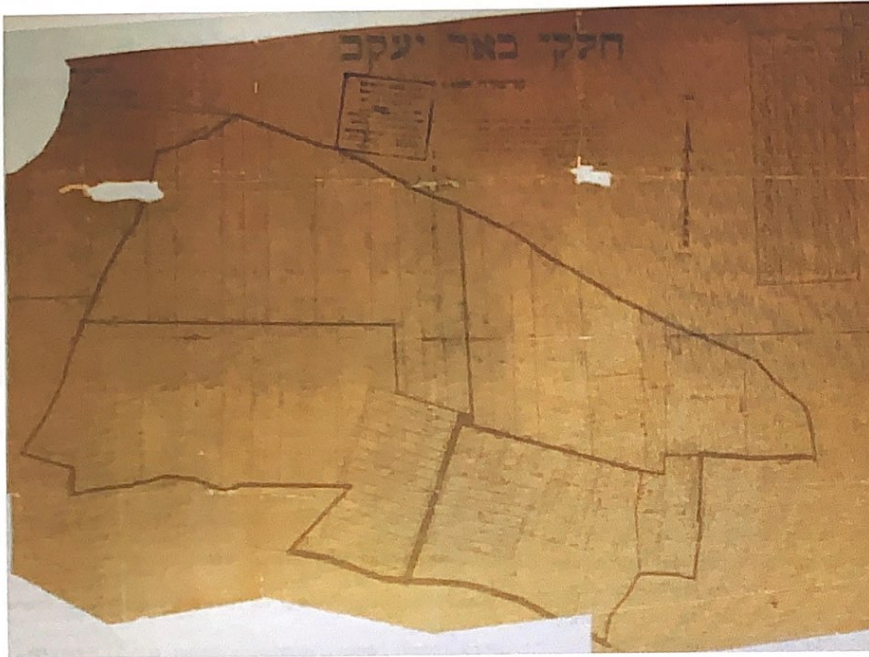

בשנה הראשונה למושבה נבנו 13 בתים מעץ. סיפורו של יצחק לובימוב שבנה את הצריף הראשון: "הזמנתי ערבי מרמלה, שחפר יסודות, הביא אבנים ויצק את היסוד... המוכתר שלנו זייגר, הציע שנגרים מראשון לציון יכינו 4 קירות ובלילה יעמידו אותם על היסוד הבלתי גמור, ומעל לקורות - כ-20 רעפים. וכך היה את הצריף בנו בראשון ובלילה העבירו אותו על הכתפיים לבאר יעקב..."

במושבה היו שני רחובות, שלאורכם ניצבו בתים קטנים, הרחובות הסתיימו בקו מסילת הברזל אשר עקפה וחבקה את המושבה מצלעה המזרחית-דרומית. מבנה המגורים הוצב בקידמת החלקה, שאר השטח כלל משקי עזר פרטיים. וחקלאות השקיה.

במפגש שני הרחובות, חלקה פינתית רחבה. שם נבנה בית הספר. מאוחר יותר, בשנות ה-30, נבנו בחלקה זו עוד מבנים ציבוריים: בית כנסת אשכנזי, בית כנסת ספרדי ובית למפגשים ציבוריים שיתן גם מענה לחיי התרבות של המושבה: בית העם.

"חלקי באר יעקב": מפת חלוקת החלקות פרצלציה ראשונית

"המתנחלים החלו בבניה בסמוך לבניית הצריף הראשון, אולם מעטים התיישבו במקום לאחר חגיגות יסוד המושבה בחנוכה תרס"ח (דצמבר 1907) היו שסברו כי יהיה עליהם תחילה לבנות את בתים והיו שהחלו בעבודה חקלאית במשך היום ואת הלילה עשו בחדרים שכורים בראשון לציון. גניס היה בין הרווקים הבודדים במייסדים. הוא החליט לעקור לתל אביב שם יעסוק ביצור מסגרות עץ חרוטות ומגולפות ובימי פגרתו (סוף שבוע ארוך מיום חמישי בערב ועד יום ראשון בבוקר) יעשה לטיפוח משקו. חלקתו הייתה בין הקיצוניות במושבה והוא חלם לבנות חצר גדולה בית אבן מרווח ויפה ולשתול בצידי השביל המוליך אליו ערוגות של פרחים, הרבה פרחים צבעונים ומגוונים ליופי וניחוח, אמנם בית אבן התקשה לבנות, הוא הסתפק בבניית בלוקים חוצרת בית, אך את חצרו שתל ליופי ולתפארת."

שושנה גניס, מתוך "פרקים" - פרקי יומן לזכרו של זאב גניס

<p>UP אורי פדן אדריכלים ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design 12-5404-1A, 51 TL, 44V, 2P 07210220 פ"ת: +972 3 5243887 טל: 0521243887</p>	<p>עורך תיק התיעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 22</p>	<p>פרק 3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>בית הכנסת שא נס באר יעקב יולי 2021</p>
--	---	--------------------	----------------------------------	---

ראשית ימיה של באר יעקב

"התחלנו כאמור בשקדים. הימים שלפני מלחמת העולם הראשונה היו ימים כשרים לגידול מסוג זה. יבול השקדים היה נשלח לאירופה והפרנסה הייתה מצוייה. עוד לא חשנו דיינו את טעם ההצלחה והנה פקד אותנו זדוע המלחמה, נסגרו גבולות, בוטלו משלוחים ובקיצור בא קץ לימי השמחה. אחרי כן באה גם מכת הארבה. נדמה היה שיחולו עלינו ימים טובים והנה צרה צרורה נוספת ששמה קץ לתקוותינו. ניסינו גידולי ירקות, לא היו די מים למטרה זו. לקח לנו זמן רב עד שיכולנו להפיק מהבאר שבאזורנו את מלוא תפוקתה. ניסינו לגדל בקר, הדבר עלה תחילה יפה, חלב היה בשפע וגניס החל בשיווקו ללקוחות."

שושנה גניס, מתוך "פרקים" - פרקי יומן לזכרו של זאב גניס, מקבוצת המיסדים

הפרדסים נשתלו בשטחי כרמי השקדים שנעקרו. נכון לשנת 1931 יש בבאר יעקב עוד 1000 דונם כרמים נטועים של שקדים. אחדים מאיכרי באר יעקב התמחו בענף ההדרים ומגדלים שתילים בכמויות גדולות. מאז החלה ההתמחות בענף הנטיעה. ההשקעה הרבה בהחלפת השקדים בהדרים החלישה את הפעילות ברפת של המושבה.

4 שנים לאחר מכן בשנת 1935 לאחר שהוחלפו כל הכרמים במטעי הדרים, יורד ערכו של הפרי וכך נתמלא ליבם של איכרי המושבה באר יעקב לגבי עתיד הפרדסנות.

בתקופת ייסוד המושבה נעקרו כרמי הגפנים באזור יהודה ושומרון בעקבות ירידת שער הגפנים בארץ. עם עליית שער השקדים החליטו חברי המושבה באר יעקב לשתול באדמתם שקדים וכך לפי עצתם של חקלאים ותיקים בארץ נשתלו 2000 דונם בבאר יעקב בשקדים. "וכל בר בי רב ידע על בוריו שענף של נטיעות זה הוא כולו רווח נקי ואין בו שום חשש של הפסד" עד שעצי השקדים הניבו פירות נאלצו לנדוד ממקום למקום בחיפוש אחר תעסוקה שתקיים אותם. את יבול השקדים שציפו לו קיבלו בשנת 1914 ולמזלם הרע פרצה מלחמת העולם הראשונה ולא היה שוק לקניית התוצרות החקלאיות כעבור 12 שנים מייסוד המושבה לאחר עבודה מייגעת, מפרכת, אינטנסיבית ואחרי שהשקיעו את כל מה שהיה להם ונכנסו לחובות עצומים, אמנם הספיקו להעמיד כרמים יפים ומסודרים, אבל לגמרי לא מאמתים את התקות ששמו להם בתחילת נטיעתם. ובשנת 1920 עומדת המושבה לפני משבר מאחר שכרמי השקדים לא עלו כפי שציפו. כל המושבות של הנטיעות סבלו אבל המצב לחץ ביתר חוקף על המושבות הקטנות ובתוכן באר יעקב. בשנת 1931 כבר הייתה באר יעקב שתולה ברצועת עצים ירוקים ופרי זהב שפרצו תוך מרחב השקד הלבן ומתפשטים לכל עבר. למעלה מ-550 דונם פרדס היו כבר נטועים ו-150 דונם הוכשרו לנטיעה בעונה שלאחר מכן.

מבנה הבאר העתיקה | מקור: "מושבה עם חזון" - 90 שנה לבאר יעקב.

מציאות החיים בשנים הראשונות הייתה רצופה מאבקי השרדות. בין הקשיים הראשוניים היה החיפוש אחר מים. תחילה לא היה למושבה מקור מים והמתיישבים הראשונים נאלצו לסחוב כדי מים מראשון לציון (מרחק הליכה של כשעה וחצי) ומנס ציונה. מאוחר יותר אורגנה עגלה להבאת המים. כיוון שאספקת המים לא סיפקה את צרכי התושבים, הוחלט לשאוב מים מבאר צלבנית ששכנה בקרבת מקום. בעומק של 45 מטרים נמצאו לבסוף מים ולכבוד זאת הוחלט לקרוא למושבה "באר יעקב".

"... עם עצמות כואבות וכולי אומרת רחמים, נחתתי במבואות באר יעקב, שנסתרעה אז לאורכו של רחוב חולי אחד והכיל מספר לא רב של יחידות דויר ומשק בית. שאלתי לגניס. הביאוני לשפת הבאר והראו לי את לועו. אמרו לי - חכי כאן! עוד מעט יסיים את מלאכת התיקון... לא עברו רגעים ארוכים והנה הגיח מן הבאר שחור במראה ומחייך לקראתי ולקראת יתר הממתינים להצלחתו. בחיובו רמז לידידיו שהמלאכה נעשתה ושהמים ישובו לזרום אל תעודתם."

שושנה גניס, מתוך "פרקים" - פרקי יומן לזכרו של זאב גניס, מקבוצת המיסדים.

<p>UP ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design</p> <p>125404 TA, 57 TC, 44V, 2018P21020 TEL: 07233243097 FAX: 0521043087</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 23</p>	<p>3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>פרק בית הכנסת שא נס באר יעקב</p>	
--	--	--------------------	--------------------------	---	--

יולי 2021

ראשית ימיה של באר יעקב

קשיי פרנסה היו עיקר דאגתם של איכרי באר יעקב שהם לא קבלו סיוע מקרנות ואגודות ונאלצו להתמודד עם מאבקי השרדות כלכלית מחד, וסכנות בטחוניות בדרכים. שתי מלחמות העולם השפיעו רבות על יכולתם הכלכלית. מטעי השקדים התחלפו בפרדסים. רבים מהמשקים חיפשו מקורות פרנסה נוספים. חלקם החל לגדל פרות ולמכור את החלב לישוביי הסביבה.

העבודות הפשיטניות יותר הנעשות הופתחו הם סוכריות לסלא עי-פולקים שכורים.

שה תולכים הבאר-יעקבים כסדרן הודיע, אלה שרק אחמל היו כעצמם פועלים עבדים, ואלה בעיהם שרק אחמל היו אדיאליסטים קצוניים. נהגו בין לילה לנשאי האדיאליסטים של. התאחדות המושבות, ומאדיאליסטים קצונים נצטוו לנשואים נשואים...

לא דאגנים פרי אשמים כי אם השטה; לא אכר פלוני. או אלמוני עושה ויוציא את החיים כמו שבה, כי אם להיטף: החיים האקונומיים, ובעלמנו אנהו, המשקים הדקלניים שלטו משועקים על האנשים. על-אוסן היורה, על בולגרהם ועל הלך רוחם. הלכו פועלים עבדים ויצרו משק כלכלי דומה למשק כלכלי של בועות עבדים, ומוכחי להוציא אצל הראשונים, לו גם נגר הכרת האמיסית ונגר רגזם האינדיבידואלי, סכס, וירשקה על הדיים כמו אצל האדיאליסטים. אכרי באר יעקב אינם יכולים בניחן זה לחשב אהרת מאכרי ראשון לציון ואתה-הקאה.

באר יעקב

בקפת מלוח

נתחלפו כבר החלואות לזמנים ארוכי כיום לחלק מהמתנחלים על אדמת הקרן והחסיר, כי רוב ערבי הדרום-שהיו עסרי יום בעבודות העונתיות, הורו למקומם לפציר השעורה שהביאה. במרכזן פתח גם סספר הכרי הכפוז הסופמי באופן ניכר.

לחוקק הסנגוריה

אופת התרומות לחוקק הסנגוריה על האנשים כרצח ארלוזורוב, התנהל במי ריו וגאסה סכום הנון למדי.

עובד

מצב התמחון

מצב התמחון בכביש אינו מיטבי. רצון, כי אין עובר שבווע כמעט סבלי מקרי נגיבות מהחצרות ומפרדסים. ונובים בעיקר נכטים מסתתרות הדיים.

כתבה מעיתון דאר היום | 17.5.1934 | מקור: עיתונות יהודית היסטורית

עם התפתחותה של המושבה עלה הצורך בחיבורה לערים הסמוכות. הצורך בקו ישרי נמלל לשם הוצאת פירות הפרדסים, החלב היוצא מבאר יעקב לתל אביב כמו גם ניווד אפסקה לתוך המושבה והמעל לכל הכביש שיסלל יעניק בטחון למושבה ומוקפת בכפרים ערביים וחשופה להתנכלויות יום וימיות. החל מאמצע שנות ה-30 של המאה ה-20 העיסוק במושבה נסוב סביב זעקתם ומלחמתם של תושבי באר יעקב לסלילת כביש שיחבר אותם למושבות הסביבה. ההחלטה על סלילת הכביש לא עלתה בקנה אחד עם היבצוע בפועל שהתעכב שנים ואחר שנתקבלה ההחלטה על סלילת הכביש. בכתבה מעיתון "דאר היום" מיום ה-20.8.1935 שכותרתה "באר יעקב" מפרטת על הצורך של תושבי באר יעקב בסלילת כביש והשגת תקציב מהמשלה לסלילת הכביש:

"...באר יעקב שוכנת במרחק 4-3 ק"מ מהכביש המקשר את מושבות הדרום, ובכל זאת סובלת היא כל שנות קיומה מהחולות העמוקים המפרידים בינה ובין הכביש ובקושי רב מפלס לו האוטו את דרכו. עד הגיעו לכביש הראשי. זה אחד העיזובים העיקריים המונעים את התפתחותה של המושבה, ומראשית הגאות הכלכלית בארץ לא נוסף פה עדיין גם בית אחד. והנה אחרי השתדלויות רבות ובעיקר בעזרתה החשובה של התאחדות האיכרים הצליחו להשיג את השתתפות הממשלה בחצי מסכום ההוצאות הדרושות לסלילת הכביש, שיחבר את המושבה מצד אחד לתחנת הרכבת המקומית וממצד השני לכביש העובר ע"י ראשון לציון. לשם הוצאת העבודה הזאת לפועל, דרוש סכום של ששת אלפים לא". כלומר על המושבה להשיג סכום של שלשה אלפים לא", בערך. במושבה אחרת היו הדברים מסתדרים אולי בנקל, כי את הסכום הזה אפשר לאסוף במשך כמה שנים באיזה אופן שהוא. אולם כאן, אצלנו, חסרים האנשים הדרושים לארגון לדבר. ומשום כך מתעכבת כל הפעולה..."

פרשת הסבל והתלאות של באר יעקב המשוועת לכביש

תיסן תפיסו של הקינות לאחת המסובות הוותיקות בארץ

לקראת שביבת שבת של בני באר-יעקב במוסדות הישוביים

כתבה מעיתון דאר היום | 5.4.1937 | מקור: עיתונות יהודית היסטורית

א. צ. בהזין

תנו כביש לבארייעקב

קול המושבה הנידחת, באר-יעקב. אינו מוסק. המושבה תובעת כביש. כביש זה שאלת חיים וגורל הוא בשבילה. בו תלוי כל עתידה והתפתחותה הכלכלית. מלאו שלושים שנה למושבה באר-יעקב. אבני פינתה ירו חלוצים, בני העלייה השנייה. באו בשעתם אל מקום שפממה במ"קום מרבץ נחשים ועקרבים ובמאמץ לא' אגושי הכשירו שטח אדמה של אלפים דונאם. הם סיכנו את חייהם ותוך מצוי קה וסבל רעב וצנא טרז מתוך צמלם יישוב עברי במולדת. אחרי נסיונות מש' קיים שונים התגבטה. לפני עשר שנים צורה אחידה למושבה — הפרדסנות. כיום מונה הנקודה 91 משקים, שמצאי תם בעלי חלקה של 5, 10 עד 15 דונאם. המתיישבים עלו ארצה רובם בלי אמצ' עם חלקם עם הון ועיר הנגיעו למעמדם עילידי עבודה עצמית. מפרכת. ובתעדר סידורים הכרויים למושבה, ובראש ורא' שונה — כביש. המסתכל מקרוב. לחיי המושבה ישותומם איך הגיעו למק שהגיעו. יפה היא המג' שבה; הן וקסם שפוך עליה; העין טובלת בים של ירק ופרחים. האוויר מצויץ ונח לחולי-ריאות ולב, והמקום יכול לשמש מקום מרפא מהמעטים שבארץ. בקרוב ייבנה בית-הבראה גדול ומשובח. יתרון זה של המושבה משוע אף הוא לכביש. לפני חמש שנים נוסדה בבאר-יעקב קופת מלוח ותסכון. שהכניסה רות-היים למושבה ושיפרה את חיה הכלכליים. המ' שבה מתפתחת והולכת בכל הבחינות והקי שרים שלה עם הטיבה מתחזקים ימים ליום. שוכנת היא בין ראשון לציון, רח"ו ומיד.

כתבה מעיתון דאר היום | 20.6.1939 | מקור: עיתונות יהודית היסטורית

<p>אורני פדן אדריכלים UP ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורני פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 24</p>	<p>3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>פרק בית הכנסת שא נס באר יעקב</p>	
---	---	--------------------	--------------------------	---	--

המשך ימיה של באר יעקב- תמורות בישוב

באר יעקב צמחה אל תוך שנות המנדט, בסביבתה חלו תמורות משמעותיות כשמחנות הצבא הבריטי החלו חונים מסביבה. ממושבה זעירה ומבודדת, הפכה להיות ציר תנועה סוער. ברחובה הראשי נעו חיילים וכוחות צבא שונים בין בסיסי הצבא הפזורים סביב. לאורך רחוב איילה הוקמו מספר בתי מסחר וקפה לשירותם. בסיס צבאי גדול היה ממוקם מדרום לרחוב איילה ונקרא מחנה באר יעקב.

השתוללות חיילים בבאר יעקב

הושב באר יעקב כונה לנו: בזמן האחרון קרו בבאר יעקב כמה בקרים של פגיעה בהישובים עלינו חיי לים שבדים מהדיוויזיה המוסטת. החיי לים באים לבושבה חזרתי נשק איסופאסי, משתברים בבתי הקפה, ואחרי זה יוצאים לרחוב ובשתוללים. אני רוצה לספר על כמה בקרים שקרו ביום חמישי בערב (10.7): שני חיילים מהדיוויזיה המוסטת, הובשו נשק איסופאסי דפקו על דלת ביתו של רואה הרושבה ד"ר ליבוביץ, ודרשו בחירות ובודיה. לקיל צעקותיו של הרושא התעוררו הסכנים ויצאו לטרפסות בתיהם. הרושא לא פתח להם. כעבור כמה ימן נגשו החיילים לביתו של נח ורביץ והחלו לדפק על דלת ביתו בקתיה רובהם, ודרשו שפתחו להם. הם פנו לבית אחרו וצאו את הדלת פתוחה והנסו. בהדר הראו טון ימן בנו של האכר. לקיל צעקותיו של הבחיר התעוררו בני הבית, והשפיעו על החיילים שינוכו את הבית. ועד הרושבה פנה לפר קישריץ, קצין המחנה בבקשה לסגור את בתיהקפה בהושבה, באם החיילים ישפיעו לבוא יבושי נשק.

כתבה מעיתון דאר היום, 1946.
[מקור: עיתונות יהודית היסטורית]

במלחמת תש"ח, סבלה המושבה מהתקפות של ערבים בשל קרבתה לרמלה שבראש הכוח הערבי של רמלה עמד חסן סלאמה. בניין המפקדה שלו הוקם באמצע שנות ה-30 על ידי ארגון עובדי הבניה (לימים סולל בונה) עבור הבריטים אשר הזמינו את הקמתו. אך בתחילת מרץ 1948 פינו הבריטים את הבניין ולתוכו נכנס חסן סלאמה עם לוחמיו וקבע בו את מפקדתו. כיבוש המפקדה ופיצוץ המבנה באפריל 1948, סימן את סיום הלחימה בסביבתה של באר יעקב והחזיר תושביה את הביטחון.

לאחר סיום המלחמה והכרזת העצמאות הייתה באר יעקב לבית הראשון בארץ ישראל לעולים חדשים רבים בעיקר מצפון אפריקה, רבים מהם מלוב ומתוניס.

מחנה עולים באר יעקב, תור לקבלת אוכל לפני המטבח. ינואר 1950 | מקור: הארכיון הציוני, PHPS11532752.

לאחר סיום המלחמה והכרזת העצמאות הייתה באר יעקב לבית הראשון בארץ ישראל לעולים חדשים רבים בעיקר מצפון אפריקה, רבים מהם מלוב ומתוניס.

מעברת העולים הגדולה חוטר הוקמה בשנת 1949 כשהחל גל עלייה גדול לארץ והיה צריך לשכן במהירות את העולים. המעברה הוקמה במחנה מדרום לגרעין ההיסטורי של היישוב על בסיס שהבריטים פינו בשנת 1948. בהתחלה נפתח מחנה א' לעקורי מחנות אירופה ולעולים שגורשו לקפריסין, אחר כך נפתחו מחנות נוספים לעולים שהגיעו מיוגוסלביה, עירק, מרוקו, טריפולי, ומאראצות נוספות. בשנת 1951 הגיעה תפוסת המחנה לשיא של 35,000 איש, החיים במחנה היו קשים מאוד ללא תנאים סניטריים נאותים. העולים שוכנו במבנים של המחנה שהיו ברובם צריפים, אליהם התווספו אוהלים, בדונים, וצריפים עשויים מפת. במתחם הציבורי הגדול ליד מגדל המים היו בתי ספר, מקוואות, בתי כנסת וטיפת חלב.

"ב-1948 תמו ימיה של באר יעקב המושבה, כאשר הוקמה סמוך לה מעברת אוהלים גדולה... ותושביה הועברו אז לדירות בנות חדר אחד. ההיסטוריוגרפיה אינה מתרשמת מהמציאות ומניחה לעברה המוקדם המצודד של באר יעקב- גרמנים, אנגלים, מושבה ציונית- לאפיל על המשך ההיסטוריה שלה כיישוב עולים שנאבק על הישרדותו החל בשנות ה-50..."

תמר ברגר, אוטוטופיה: על מרחב הביניים הפרוורי בישראל, הקיבוץ המאוחד, 2015, עמ' 161.

אורי פדן אדריכלים
UP ARCHITECTS
ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
www.uparchitects.design

12 5474 TAL ST TL AYV ZP 10131328 | טל: +972 3 2843097 | רוק 032243397

עורך תיק התייעוד:

ליאורה דרייפוס
משרד אורי פדן אדריכלים

עמוד

25

פרק

3.0 תיעוד היסטורי

בית הכנסת שא נט
באר יעקב

יולי 2021

באר יעקב- תמורות ביישוב.

לקראת סוף שנות ה-50 התרחב היישוב באר יעקב. נבנו שיכונים לרווחת העולים. באר יעקב מתרחבת צפונה אל שכונת רמב"ם והרצל, בדומה להתרחבות הישוב צפונה, בהמשך לרחוב איילה, התרחב הישוב גם מזרחה, אל המשך לרחוב ז'בוטינסקי, ונבנתה נווה דורון.

תנובת 2000 הדונמים, שטחה החקלאי, נטוע ההדרים היה מן הגבוהות בארץ. בארות נחפרו ונקדחו. נפתח סניף דואר, נסללו כבישים, ונבנו מדרכות. ממושבה קטנה היושבת בגרעין ההיסטורי החקלאי, הולך ומתפתח גרעין אורבני ובשנת 1960 מונה היישוב 4000 נפשות בבאר יעקב ועוד 4000 נפשות במעברה. המועצה המקומית של באר יעקב הקצתה שטח לאיזור תעשייה על מנת לספק פרנסה לתושבים. לבד ממפעל שימורים (שימורי באר יעקב) אין כל תעשייה במושבה ופרנסת תושביה מבוססים על החקלאות ובעיקר על הפרדסים. קיים בית החולים מלבן לחולי ריאות, בית החולים הוקם בשנת 1952 על שרידיו של המחנה הצבאי הבריטי [בשנות ה-70 שונה שמו של בית החולים ל"שמואל הרופא" ומתפקד כבית חולים גריאטרי, כאשר בית החולים עושה שימוש במבנים מתקופת הבריטים, שרידי המחנה הבריטי קיימים במקום כמו גם צמחייה מקורית]. בית חולים נוסף שהוקם ביישוב הינו בית החולים הממשלתי לחולי נפש. לתחילת התבססותו של היישוב יש לציין את תרומת בתי הישיבה המפוארת "ישיבת באר יעקב", שהוקמה במהלך 1948 ע"י הרב וולבה לאחר התייעצות עם הרב אברהם ישעיהו קרליץ, הלוא הוא החזון איש. הישיבה משכה בעיקר תלמידים מישראל ומחו"ל שביקשו לשמוע את שיחות המוסר של המשגיח ב-1982 עזב את תפקידו בישיבה שהקים.

בשנת 1960 החליט משרד הפנים על סיפוח הכפר סרפנד אל עמר שנהרס ברובו בעקבות מלחמת חש"ח. כמו כן סופח אזור התעשייה שליד בית החרושת "הארגז" על מאות עובדיו, מחסני הסוכנות שממערב לכביש רמלה, תחנת הניסיונות של משרד החקלאות ושטחים חקלאיים נוספים סופחו באר יעקב. בשנת 1965 מעברת חוטר סופחה לבאר יעקב, יחד עם 200 המשפחות אשר גרו בה.

בהמשך צורפו ליישוב, כפר הנוער יוענה ז'בוטינסקי, בתי החולים אשר הוקמו במחנות הבריטיים שפוננו ובנוסף סופח לשטחה של המועצה המקומית מושב תלמי מנשה שהוקם בשנת 1953 מזרחית לבאר יעקב. המושב הוא אמנם חלק משטחה המוניציפלי של באר יעקב אך הוא מקיים אורח חיים עצמאי.

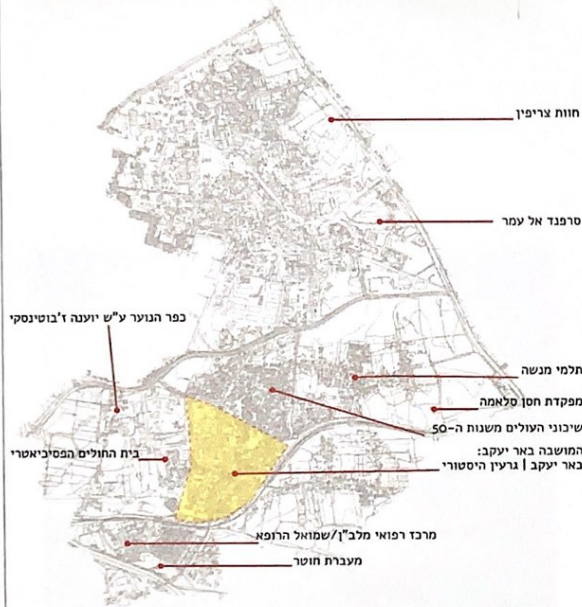
באר יעקב שינתה פניה בשני העשורים האחרונים, מגמה זו תמשך גם בעשורים הבאים.

השטחים החקלאיים הופשרו לטובת בניינים רבי קומות, בניה רוויה. גם השכונות הוותיקות משנות אט אט את פניהן. נבנים קוטג'ים המאוכלסים בבעלי מקצועות חופשיים העובדים מחוץ לישוב.

מתחם אסף הרופא עתיד להתרחב לתוך שטחי חוות צריפין, שטחי החקלאות האחרונים.

על פי תכנית המתאר החדשה שבהכנה, באר יעקב ממשיכה להצטופף לצמוח.

המושבה החקלאית שהייתה, המועצה המקומית של היום, הופכת אט אט לעיר.

מפת שטחי באר יעקב כיום

<p>UP אורי פדן אדריכלים ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design 12-0474 TA, ST TL, ANSV, ZP1875132W TL: +972 3243887 FAX: 03243887</p>	<p>עורך תיק התיעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 26</p>	<p>פרק 3.0 תיעוד היסטורי</p>	<p>בית הכנסת שא נס באר יעקב יולי 2021</p>	
---	---	--------------------	----------------------------------	--	--

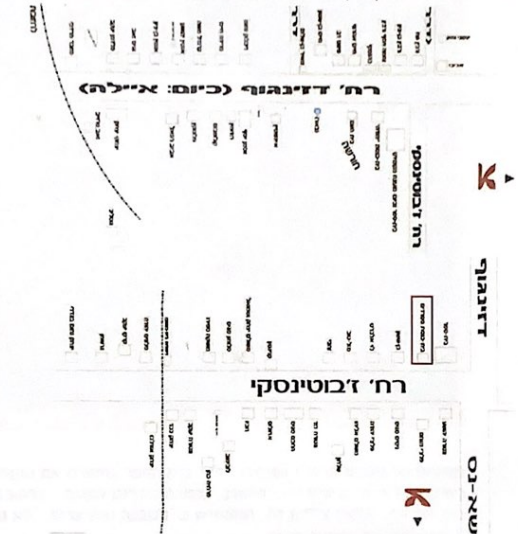
העליה התורכית

קבוצת המייסדים הראשונה של באר יעקב הייתה מורכבת מהקהילת יוצאי העיר דרבנט שבחבל קווקז ועולים בודדים מאנשי העליה השנייה. כ-7 שנים לאחר עלייתם לקרקע, קיבל הישוב חיוזק משמעותי כאשר החל משנת 1924 הצטרפה קבוצת עולים חדשה מתורכיה. מרביתם הגיעו מהעיר בורסה, עיר דרומית לאיסטנבול. ביניהם בלטה משפחת פלאצ'י שהייתה בעלת אמצעים. מנחם פלאצ'י שלח שנה קודם את שני בניו הגדולים לתור את הארץ ולהכין את הקרקע לעליית המשפחה הרחבה. כך התוודעו הבנים למושבה הזעירה באר יעקב שהייתה זקוקה לחיוזק עיבוי שורותיה עם מתיישבים חדשים. המשפחה עלתה הישר לבאר יעקב, רכשה אדמות, נטעה כרם שקדים ופרס, דס, שהחל באותם השנים להוכיח עצמו ככלכלי. בנוסף, קנו פרות אך מאחר ולא היה להם רקע חקלאי מתאים, ענף זה לא צלח ונסגר. משפחת פלאצ'י הייתה חלוצת עליה זו. בעקבותם הגיעו משפחות נוספות ואלה התמקמו בשכונת זה לזה, לאורך הרחוב השני במושבה, רחוב ז'בוטינסקי. הרחוב זבוטינסקי המאורך לרחוב הראשון דזינגוף/ איילה, היה דרך קיימת מזרחה, שסומנה כדרך לירושלים או אל רמלה. עם עיבוי ההתיישבות על תוואי זה, הוא קיבל את שמו, רחוב ז'בוטינסקי ובאר יעקב קיבלה נפח מרחבי.

מפה בריטית משנת 1930 בה מסומנת באר יעקב כישוב זעיר כאשר חלקות התושבים פרוסות לאורך שני רחובות המאונכים זה לזה: רחוב דזינגוף על ציר דרום-צפון ורחוב זבוטינסקי המאורך אליו ופונה מזרחה, ביניהם סומנה חלקה שיועדה למרות ציבוריות.

לרבים מאנשי הקהילה, הליך הקליטה לא היה קל. על פי ספרו החדש של ארי לבס "הבאר בארץ החיים", בין השנים 1924-1929 הגיעו לבאר יעקב כעשרים משפחות. רובם התפרנסו מעבודה ברפתות, מפני שלא עלה בידם לרכוש קרקעות. תקנון הישוב העניק זכות הצבעה רק למי שיש לו נחלה חקלאית. באין נחלה, לא זכו לאזון קשבת ולהתערות בחיי המקום וחולקן עד. עם בואם, ביקשו אנשי הקהילה התורכית לבנות בית כנסת התואם את אופי קהילתם. מיקום בית הכנסת, נקבע ליד בית הספר, מול ביתו של מנחם פלאצ'י ובנייתו של הצריף הפשוט, שהיה להם כבית מקדש, התבצעה עוד בשנתם הראשונה בישוב.

תרשימים סכימתיים של ההתיישבות ברחוב זבוטינסקי וברחוב דזינגוף. ברחוב דזינגוף התיישבו מרבית קבוצת המייסדים הראשונה, אנשי קהילת קוקז ובודדים מאנשי העליה השנייה, וברחוב ז'בוטינסקי רבים מקבוצת עולי בורסה שבצפון מערב תורכיה. ליד בית הספר: "בית כנסת ספרדים" ממולו בית מנחם פלאצ'י ולידו בית הרב ניסים סאגיס. בהמשך הרחוב ממוקמים בתי האחים סאגיס שעלו בעקבותיו. ליהודה דוד, באר יעקב, 100 שנות התיישבות

במקביל להקמתו של בית הכנסת, פנו אנשי הקהילה לרב ניסים יוסף סאגיס, רבם מהעיר ברושה והזמינו אותו לשמש להם כרב ובתמורה הם ידאגו לפרנסתו. הרב נענה לבקשתם. בשנת 1925 עלה הרב עם אשתו חיה וידה ושני ילדיהם הקטנים, עליה ואברהם, לבאר יעקב. תשובתו החיובית של הרב הגיעה על רקע היכרותו את הארץ, עת היה חייל בצבא העותמאני.

לוח שמות מייסדי המושבה המוצב כיום בגן המייסדים, באר יעקב. ברשימת הקבוצה השנייה שהצטרפה נמנים כמה מעולי ברושה שבתורכיה. משפחתם המורחבת של הרב סאגיס, פלאצ'י, ונשרה, כהן פרחיה.

<p>UP ARCHITECTS אורי פדן אדריכלים ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design 12 5478 TAL ST TL, AVIV 23118731328 TEL: 0732 5243887 FAX: 0732 433597</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 27</p>	<p>פרק</p>	<p>בית הכנסת שאנס באר יעקב יולי 2021</p>	
---	--	--------------------	------------	--	--

3.2 | רקע היסטורי: צריף בית הכנסת הספרדי.

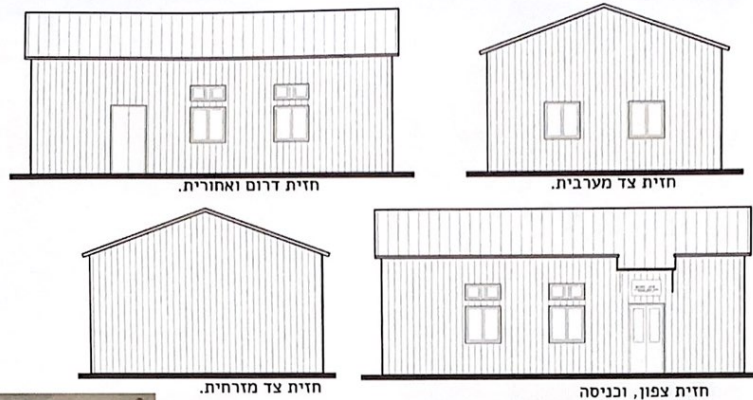
נטיעות טו בשבט תרצ"ו (1936), ילדי בית הספר נוטעים את החורשה הגדולה בשטח בין בית הספר מצפון לבאר מדרום. בצילום נדיר זה נראים ילדי הישוב, במבט מדרום צפונה. ברקע נראה מבנה בית הספר משמאל, כאשר מימין ניבטת חזיתו הדרומית של צריף בית הכנסת. למעט צילום זה, הממחיש כי המבנה היה צריף, לא נמצאו תמונות היסטוריות נוספות. מקור: באדיבות משפחת שא נס

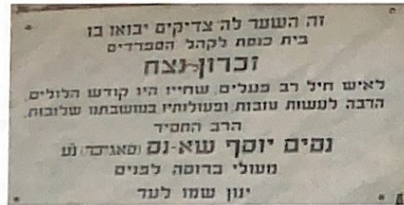
1 | צילום אוויר משנת 1946.

צריף בית הכנסת שנרכש בשנת 1924 ומוקם בשטח הציבורי של המושבה בסמוך למבנה בית הספר, היה למעשה המבנה הציבורי השני במושבה. בתחילת שנות ה-30 נבנה בית הכנסת האשכנזי "יהודה" ובשנת 1935, הוסף גם בית העם. בין מבני ציבור אלו השתרע שטח ששימש כשטח ציבורי פתוח. כשנה לאחר הקמת בית העם נטעו ילדי בית הספר עצים שגדלו לחורשה גדולה. במהלך השנים שלאחר מכן נוספו מבנים לבית הספר החורשה הצטמצמה עד שנעלמה.

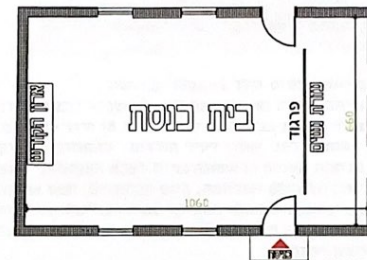
<p>UP אורי פדן אדריכלים ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design 12 5478 תל. 07 פל. ארז 271 0713228 07 4723 3243887 07 293243887</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 28</p>	<p>פרק</p>	<p>בית הכנסת שא נס באר יעקב יולי 2021</p>	
--	--	--------------------	------------	--	--

צריף בית הכנסת הניבט כאן בצילום משנת 1936, לא השתנה מאז, במהותו. קירותיו כיום מחופים טיח, יתכן ששלד העץ עדיין קיים ורק נשמע וחופה מבחוץ ומבפנים בחומרי חיפוי ובידוד. גג המבנה הוחלף לרעפים. | מקור: באדיבות משפחת שא נס

משפחת שא נס בביקור בשנת 2016, מתחת לשלט שהיה מעל פתח הכניסה לבית הכנסת. | מקור: באדיבות משפחת שא נס

תכנית

שרטוטי המבנה, בצריף, מצב משוחזר.

צריף בית הכנסת, במידות של כ-11 מ' אורך וכ-7 מ' רוחב. חזית המזרח, חזית ארון הקודש, ללא חלונות. בניגוד לשאר חזיתותיו מרובות הפתחים.

הנכד, יוסי שא נס מספר כי בית הכנסת המשיך לפעול בצביונו הפשוט והצנוע גם בעשרות השנים שלאחר מות הרב. השטח שמימין לכניסה היה מיועד לעזרת נשים והופרד בפרגוד סורג ווילון. לאחר מות הרב הוצב שלט שיש לזכרו. השלט שהיה ממוקם מעל פתח הכניסה נשבר לאחרונה תוך כדי שיפוץ הכולל החדש שמאכלס את המבנה.

יוסי שא נס והוריו בתוך בית הכנסת, צילום משנת 2000. | מקור: באדיבות משפחת שא נס

צילומי פנים היסטוריים של המבנה לא אותרו, למעט צילום זה. הצילום במבט מזרחה: ניתן לראות ברקע את ארון הקודש. הספרייה מצדדיו כמו גם פרטי פנים אחרים הוספו במהלך השנים.

אורי פנן אדריכלים
UP ARCHITECTS
ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
www.uparchitects.design

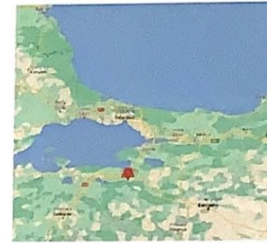
עורך תיק התייעוד:
ליאורה דרייפוס
משרד אורי פנן אדריכלים

עמוד
29

פרק
בית הכנסת שא נס
באר יעקב
יולי 2021

מוצא משפחת סאגיס מעיירה קטנה בצפון ספרד, לרגלי הרי הפירינאים, הקרויה בשם SAGUES, כשם המשפחה. עד 1492, שנת גירוש ספרד, היתה משפחת סאגיס, משפחת רבנים ידועה בקרב הקהילה היהודית ואף נחשבה משפחת אצולה בכפרם. ביתם בן מאות השנים קיים עד היום. בעקבות הגירוש, הגיעה המשפחה לצפת, שהייתה בתקופה זו מרכז עולמי לקבלה ובה פעלו הרב יוסף קארו והרב יצחק לוריא המכונה הא"י הקדוש. כמאה שנה גרה משפחת סאגיס בצפת עד לסוף המאה ה-16. עקב שנות בצורת וקשיים כלכליים בארץ נדדו רוב בני המשפחה צפונה, לעיר ברושה שבצפון מערב תורכיה.

מיקום העיר BURSA בתורכיה

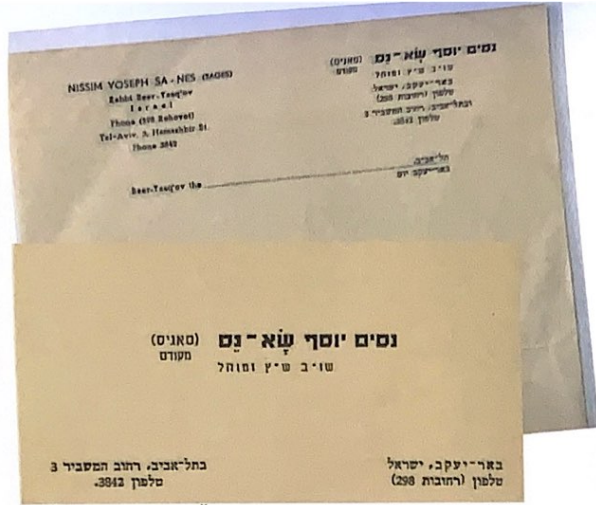

מיקום עיירת SUGES בצפון ספרד

שלט לעיירה "SAGÜES" בצפון ספרד ובית המשפחה הקיים שם עד היום.

* כלל הצילומים המובאים בעמוד זה - באדיבות משפחת שא נס

ניירות מכתבים וכרטיס הביקור של הרב: שו"ב (שוחט ובודק), ש"ץ (שליח ציבור), מוהל.

הרב ניסים יוסף סאגיס שהיה בעל השכלה כללית רחבה, זכה להערכה רבה בבאר יעקב ועד מהירה פעל והיה מעורב בכל מישורי החיים הציבוריים במושבה.

מעבר לתפקידיו כרב הקהילה הספרדית, כשוחט וכמוהל, הוא התקבל כסמכות מנהיגותית על כל תושבי המושבה. בהיותו פעיל בחיים החברתיים והכלכליים, התנדב לשמש יו"ר ועד ההורים, יו"ר אגודת "גמילות חסדים", ונבחר כיו"ר ועד המושבה.

פעולות כלכליות כמו מכירה וקניה של נכסים עברו את חתימת ידו על גבי ניר המכתבים הרישמי.

בתור יו"ר ראש הועד ניהל את המושבה ואת הבנק המקומי.

הוא היה המוהל של באר יעקב וגם מחוץ למושבה.

בנושא החינוך, הוא ניהל מאבק ממושך לקיום חינוך דתי לצד החילוני. אך מספרם המצומצם של הילדים בישוב לא איפשר שני בתי ספר. בפועל בית הספר פעל לסירוגין.

התלהבותו מעצם העליה והחיים בארץ הייתה כל כך רבה שכעלה בידיו לה" עלות את שני אחיו ולצרפם כמתיישבים בבאר יעקב, הוסיף לשם משפחתו את השם העברי: "שא נס", הלקוח מברכה בתפילת שמונה עשרה: "שא נס לקבץ גלויתינו..."

הרב זכור במיוחד כאדם צנוע עם מאור פנים יוצא דופן.

רוב פעולותיו במישורים השונים היו בהתנדבות ועל אחרים קיבל שכר זעום והוא חי עד יומו האחרון בצניעות רבה בצריף הדל שעל רחוב ז'בוטינסקי.

הרב נפטר במפתיע שיא כוחו, בגיל 56 לאחר שנדבק בצהבת, כנראה מילוד אותו מל בראשון לציון.

הרב ניסים יוסף סאגיס נולד ב-1894 בברושה. בגיל 13 התיתם מאביו ואימו דאגה לחינוכו שכלל לימודי יהדות בישיבה אך גם השכלה כללית בבית ספר תיכון. בגיל 18 היגר לארה"ב ולקובה והחל להתנסות במסחר, לפני שחזר לעיר הולדתו. לכשחזר, התחתן והוכשר כרב. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה גוייס לצבא העותמאני והוצב כלוחם בארץ ישראל. יום סיום המלחמה, ביום הכיפורים, תפס את החייל כשהוא מתפלל בזכרון יעקב. במהלך התפילה תפסו הבריטים את השליטה בישוב. וכך מצא עצמו פושט מדים עותמאנים, שורף אותם ומקבל בגדים אזרחיים מחושבי זכרון יעקב.

כבר בשלב זה ניסה ניסים יוסף סאגיס להשתקע בארץ. הוא הזמין את אישתו שנשארה בברוש להגיע אך שיבושי תקשורת גרמו לכך שכשהיא הגיעה ליפו, הוא בדיוק הפליג בחזרה. עלייתם התעכבה ב-6 שנים. בשנים אילו הוכשר כרב ומורה. בשנת 1925 פנו בני עירו שהתיישבו בבאר יעקב בבקשה שיממש להם כרב במושבה.

לכשהגיע עם משפחתו, נבנה עבורו צריף בסמוך לבית פלאצ'י על רחוב זבוטינסקי. זמן קצר לאחר בואו קיבל מהרב הספרדי הראשי, הרב עוזיאל, הכשר לשמש גם כמוהל וכשוחט. וכך פעל הרב במגוון תפקידים.

<p>UP ARCHITECTS ARCHITECTURE LOVE CONSERVATION www.uparchitects.design</p> <p>12 540'4 TA., 07 12 4074 22107013206 071 9723 0243897 052 3243897</p>	<p>עורך תיק התייעוד: ליאורה דרייפוס משרד אורי פדן אדריכלים</p>	<p>עמוד 30</p>	<p>פרק</p>	<p>בית הבנסת שא נס באר יעקב</p>	
---	--	--------------------	------------	-------------------------------------	--

הרב שא נס ומשפחתו בצילום משנות חייו האחרונות. בצילום: מימין לשמאל למעלה: בנו, ביתו ובעלה, ביתם ואישתו. למטה מימין: הרב, רבקה הנכדה הבכורה, אשתו. | מקור: באדיבות משפחת שא נס

הרב ניסים יוסף שא נס ומשפחתו בחצר הבית ברקע רחוב ז'בוטינסקי. | מקור: באדיבות משפחת שא נס
בצילום מתחילת שנות ה-30: הרב יושב ולידו עומדים שני אחיו, אישתו והבן אברהם.
עוד בצילום: בית מגורים מעברו הדרומי של הרחוב. משוער כאן כי זהו ביתה של משפחת זהבי. בבר המצוה שלו, נטע בנו של הרב שני עצי אקליפטוס. שני עצים אילו צמחו לגובה רב. לאחרונה נעקר אחד מהם. | מקור: באדיבות משפחת שא נס

הרב ניסים יוסף שא נס, אישתו וחברה בפנת צריפס. | מקור: באדיבות משפחת שא נס
בצילום זה נראה צריף המשפחה הדל. הגג לוחות פח. ליד החלון ניתן לראות ארגז ששימש לאכסון ושמירה על קירור אוכל.

ילדי בית הספר וסביבת רחוב זבוטינסקי במבט מזרחה. צילום משנות ה-30. חול ברחוב זבוטינסקי. מימין מופיע אותו מבנה האבן שמול צריפו של הרב שא נס. ילדי המושבה זוכרים כי כל מוצאי שבת היתה הבדלה בצריף הרב שכללה חלוקת סוכריית. | מקור: באדיבות משפחת שא נס

מסילת הרכבת | עצי האקליפטוס | צריף משפחת שא נס | צריף בית הכנסת הספרדי שא נס | בית הספר

מבנה האבן השכן, המופיע בצילומים. המשוער: בית משפחת זהבי | רחוב דיזינגוף
מבנים לאורך רחוב זבוטינסקי. ניתן לזהות גגות שטוחים, גגות רעפים, וגגות פח. גגות הפח הפשוטים, החד או הדו כיווניים היו בדר"כ צריפים. | צילום אוויר משנת 1958.

UP אורי פדן אדריכלים
ARCHITECTS
ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
www.uparchitects.design

12 SHEVA TAL, ST. TL, AVEV. ZIP 10713020 | TEL: 0723 0243897 | FAX 0212 45897

עורך תיק התייעוד:
ליאורה דרייפוס
משרד אורי פדן אדריכלים

עמוד
32

פרק

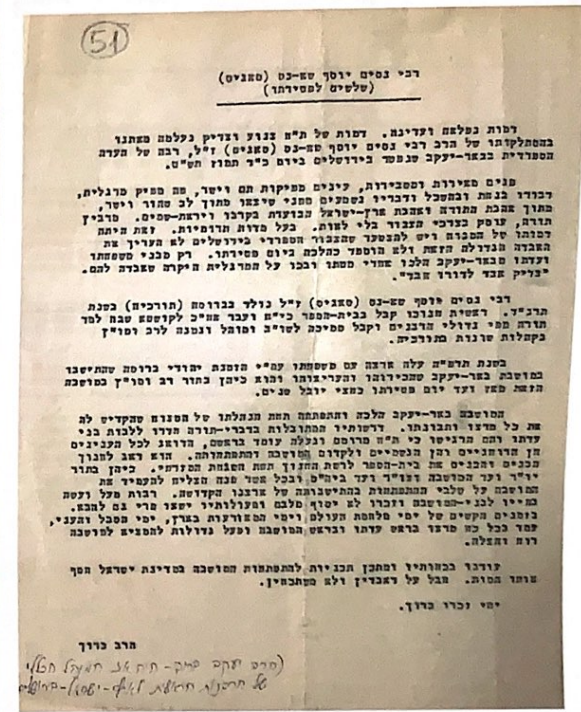
בית הכנסת שא נס
באר יעקב

יולי 2021

חסמכים

על השפעתו הרבה של הרב נסים יוסף שא-נס שנפטר בחטף ובשיא פעילותו ניתן ללמוד ממכתבים וכתבות בעיתונים במלאת 30 למוותו.

* היצילומים והמסמכים המובאים בעמוד זה - באדיבות משפחת שא נס

מחלה קצת חשקה את חייו של יידיש יקר זה. בעיר סגולה נוסף סוף רוב פולטת החל בל יידיש...
 לעצם המבורה היתה נדונה זמנא זמנא את המושבה באר יעקב. והיא היה הרוח התיבה של כל פעולה ודעות במושבה בצעמא ארגו והתחיל לפי על ורעה נאמן של עזרה וכל אנשי נגלה בראש וראשונה להם. עם עלות השחר לכל מנו ארית סגולה ונכח לביתו של כל יידיש חרדי ורו לחסולה נבנו. או בביים תקשים כחוד - נאמן חנוסיה סקא חל אביב-באר יעקב היתה רכבה כביב נת נשנות כמסע חור מחל כביב למושבה כדי לחבשה כל תורה לא השאר ללי חון או בכל קריאה.
 הרב סאגיס ז"ל - להחכם - כמו סקריחה בכל מוסדות הרוח - רחל כורה הוראה. שיהיה חון - בעל קריאה. בעל הוקע. טובל המדים לחיים וחסדים. וכל זה שלא לקבל פרס.
 היה עסקן ציבורי רב פעלים נקי כפיים ונהנה מאמון הציבור. למעלה מ-20 שנה נהן בתפקיד יו"ר הועד המושבה באר יעקב. מנהל הבנק המקומי, חבר מרכז התאחדות האיכרים וידו בכל פעולה דתית או ציבורית. אדיבותו ונימוסיו רכשו לו יידיים רבים ממשוטי העם ועד הפקידות הגבוהה.

לאחר מות האב הוריד אברהם בנו את השם המקורי "סאגיס" והותיר רק את השם החדש: "שא נס".
 שם זה נוכח מאוד בסביבת הגרעין ההיסטורי של באר יעקב המשתנה והמתפתח. קהילת שא נס שגדלה, עברה לאחרונה למשכן גדול ומפואר.

UP ARCHITECTS
 ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
 www.uparchitects.design
 12 5-478 TA, 57 TC, AVIV 20143713208 | 77-9723 1043897 | 04 203243897

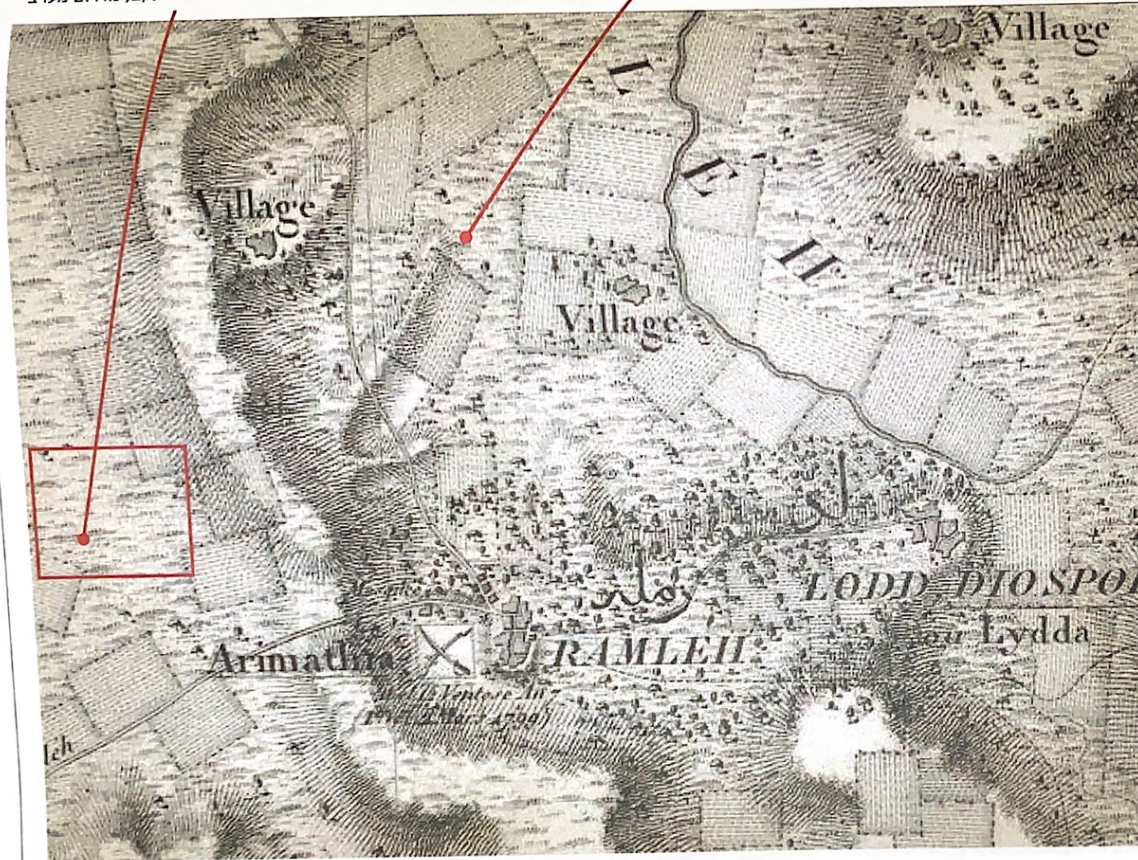
עורך תיק התייעוד:
 ליאורה דרייפוס
 משרד אורי פדן אדריכלים

עמוד
 33

פרק
 בית הכנסת שא נס
 באר יעקב
 יולי 2021

מפת הקרטוגרף הצרפתי, פייר ז'קוטין, משנת 1799: מחוץ המפה, מופיע הכפר סרפאנד בשם הכללי village. מיקומה העתידי של באר יעקב, מדרום מערב

מס' | תאריך | קנ"מ במקור | שם המפה ובירוט | מקור

1	1799	1:100,000	מפה ז'קוטין, מפת הקרטוגרף הצרפתי פייר ז'קוטין. מפה כללית המפרטת עסתיי הקלאות, הישובים הגדולים בשוחם, וכפרים בשם כולל של village	Pierre Jacotin
2				
3				
4				
5				
6				

UP ARCHITECTS
 אורי פזן אדריכלים
 ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
 www.uparchitects.design
 12 SHAR TA, ST TEL AVIV 22746701920 | TEL: +9723 2420887 | FAX: 032420887

עורך תיק התיעוד:
 עמוד
 34
 ליאורה דרייפוס
 משרד אורי פזן אדריכלים

פרק
 3.0 תיעוד היסטורי

בית הכנסת שא נס
 באר יעקב
 יולי 2021

מפת בלקינד, 1918: מחוץ המפה, באר יעקב, כעשור לאחר הקמתה, מסומנת ב-1

מס' | תאריך | קב"מ במקורו | שם המפה ובירוס | מקור

מס'	תאריך	קב"מ במקורו	שם המפה ובירוס	מקור
1	1799	1:100,000	מפת ד'קוטו, מפת הקרטוגרף הצרפתי פייר ד'קוטו, מפת כללית המפרטת שטחי הקלאות, הישובים הגדולים בשמותם, וכפרים בשם כולל של village	Pierre Jacotin
2	1918	1:600,000	מפת בלקין, "מפת ארץ ישראל בזמן הזה", מפה כללית של ישובי הארץ המפרטת ערים, מושבות עבריות, מושבות גרמניות, כפרים ערביים, מסילות ברזל ובטישים. בנוסף סומנו אזורים הנה והנהלים.	ישראל בלקינד
3				
4				
5				
6				

UP ARCHITECTS
 ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
 www.uparchitects.design
 12 640'K 1A, ST. TEL AVIV ZP 61701928 | TEL 0723 0243887 | FAX 0532 43007

עורך תיק התייעוד:
 ליאורה דרייפוס
 משרד אורי פדן אדריכלים

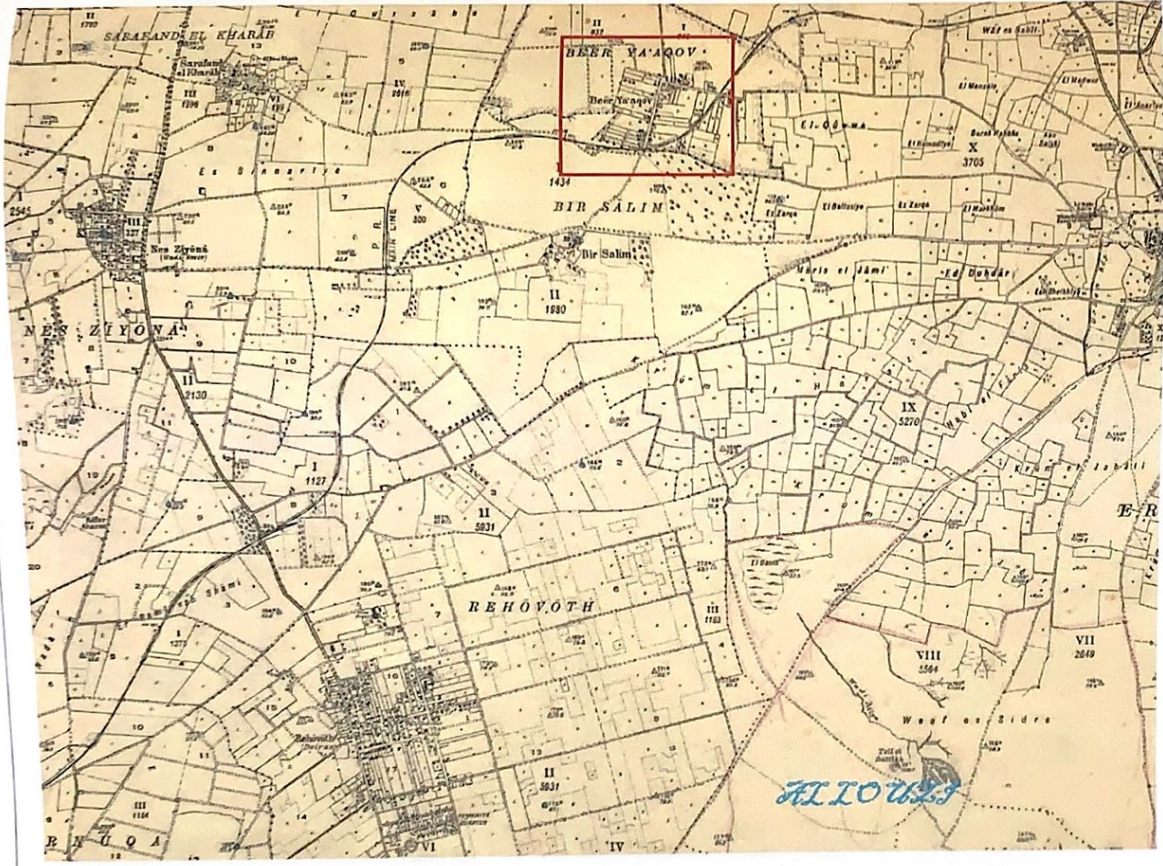
עמוד
 35

פרק
 3.0 תיעוד היסטורי

בית הכנסת שא נט
 באר יעקב
 יולי 2021

מפת שהוכנה ע"י המנדט הבריטי בשנת 1930: מתוך המפה, המושבה באר יעקב, שני עשורים לאחר הקמתה, עם חלוקת החלקות, וסימון הבניינים וחלוקת החקלאות מסביבה.

מס' תאריך קב"מ במקור	שם המפה ומירוט	מקור	
1	1799	1:100,000	מפת ד'קוטו, מפת הקרטוגרף הצרפתי פייר ד'קוטין, מפת כללית המפרטת שטחי חקלאות, היישובים הגדולים בשמוחם, וכפרים בשם נולד של village
2	1918	1:600,000	מפת בלקין, "מפת ארץ ישראל בזמן הזה", מפת כללית של יישובי הארץ המפרטת ערים, מושבות עבריות, מושבות גרמניות, כפרים ערביים, מסילות ברזל וכבישים. בנוסף סומנו אזורי הרר והנהלים.
3	1930	1:20,000	מפת בריטית, עם סימוני חלקות
4			
5			
6			

תקריב על באר יעקב בה מפורטות החלקות והמבנים: מסומנת באדום, חלקת הציבור. בפינה הצפון מזרחית של החלקה, ניתן לזהות סימון של בית הכנסת שא נס. בנוסף סומנו החלקות ברחוב זבוטינסקי בהן מבני מגוריהם של הרב סאגיס (לימים, שא נס) וקהילתו.

UP ARCHITECTS
 ARCHITECTURE | LOVE | CONSERVATION
 www.uparchitects.design
 12 547674 TA, 57 TL, ANOV 20161713209 | TEL: +972 3 1243897 | FAX: 0521043897

עורך תיק התייעוד:
 ליאורה דרייפוס
 משרד אורי פדן אדריכלים

עמוד
 36

פרק
 בית הכנסת שא נס
 באר יעקב

3.0 תיעוד היסטורי

יולי 2021

